

КВН як засіб соціалізації підлітків та розвитку їх творчої активності в умовах дитячого оздоровчого табору

Кольцова О.С.

Херсонський державний університет

Анотація:

У статті висвітлені основні особливості театралізованої гри КВН та можливості її використання в умовах дитячого оздоровчого табору з метою соціалізації та розвитку творчої активності підлітків. Програмі „Школа КВН” надається особливе значення як засобу соціалізації дітей та підлітків, формування згуртованості колективів, виховання толерантності та соціальної активності молоді; розвитку лідерських якостей та творчої активності молодого покоління. З огляду на це, можливе використання КВН у педагогічному шкільному, позашкільному та вузівському середовищі як елементу виховної роботи.

Кольцова О.С. КВН как средство социализации подростков и развития их творческой активности в условиях детского оздоровительного лагеря. В статье освещены основные особенности театраллизованной игры КВН и возможности ее использования в условиях детского оздоровительного лагеря с целью социализации и развития творческой активности подростков. Программе „школа КВН” предоставляет особое значение как средство социализации детей и подростков, формирования сплоченности коллективов, воспитания толерантности и социальной активности молодежи; развития лидерских качеств и творческой активности молодого поколения. Учитывая это, возможно использование КВН в педагогической школьной, внешкольной и вузовской среде как элемента воспитательной работы.

Koltsova O.S. KVN as the remedy socialization adolescents and developing of their creative activity in conditions of children's improving camp. Highlights the main features of a theatrical game of KVN and its use in a children's health camp to socialization and development of creative activity for adolescents. „The school of a KVN ” grants the program special significance as the remedy socialization children and adolescents, makings up of unity of collectives, education of tolerance and social activity of youth; developing leadership qualities and creative activity of young generation. Taking into account this, possible use of a KVN in pedagogical school, out-of-school and high school medium as element of educational operation.

Ключові слова:

соціалізація, творчість, підліток, сміх, субкультура, театр, гра, КВН, табір.

социализация, творчество, подросток, смех, субкультура, театр, игра, КВН, лагерь.

socialization, creativity, teenager, smile, subculture, theater, game, KVN, camp.

Вступ.

Сучасний стан розвитку українського суспільства характеризується наявністю комплексу проблем, які обумовлені переломним характером розвитку нашої соціальної системи. Соціальні умови, які обтяжені економічними факторами та динамічно змінюються, ще більше ускладнюють завдання адаптації молоді до соціуму. Значний суспільний науково-технічний прогрес несе в собі не лише позитивні, але і негативні наслідки. Так через значну комп'ютеризацію діти більшість свого часу проводять перед монітором граючи в ігри, які позбавлені більшості культурних та моральних цінностей. Разом із втратою живого спілкування діти починають уникати публічних виступів втрапивши можливість правильно формулювати та висловлювати свої думки [6, 8].

Аналіз різних форм молодіжної культури є необхідним з погляду їхньої суспільної корисності, сприяння повноцінній соціалізації молоді, вироблення у неї стійких навичок соціально прийнятної поведінки, засвоєння кращих здобутків вітчизняної і світової культури [9].

В аспекті даного питання найменш дослідженою є сміхова субкультура, яка, в наш час, активно формується та розповсюджується. Найбільш популярними жанрами сміхової субкультури серед молоді є СТЕМ та КВН, цінність яких полягає у значній ролі, яку вони відіграють як інструмент розвитку творчих здібностей молоді людини та її соціалізації, як форма естетичного виховання та пропагування інтелектуально змістовного, пізнавально спрямованого і творчо орієнтованого способу життя [6, 7].

Актуальність дослідження феномена КВН обумовлена необхідністю розширення знань про особливості сміхової субкультури української молоді і можливості її використання як засобу соціалізації підлітків та роз-

витку їх творчої активності.

Методологічну основу нашого дослідження складають теоретичні праці С.О. Янішевського, М.М. Бахтіна, М.Н. Марфіна, А.П. Чивуріна, А.Н. Лука, А.Ю. Аксельрода, М.В. Юнісова та ін.

Робота виконана за планом НДР Херсонського державного університету.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження - визначення особливості гри КВН та можливості її використання в умовах дитячого оздоровчого табору.

Поставлена мета передбачає виконання таких завдань:

- з'ясувати стан дослідження проблеми в педагогічній теорії та виховній практиці;

- визначити основні характеристики програми „Школа КВН” з метою використання її в умовах літнього дитячого табору.

Результати дослідження.

В сучасному суспільстві, крім цілеспрямованого і контрольованого процесу формування значущих якостей і стереотипів поведінки, діють механізми спонтанного неінституціоналізованого відтворення системи соціокультурних відносин, яке здійснюється на груповому та внутригенераційному рівнях. Все частіше в сфері суспільного життя включаються принципи гри та ігрові соціальні практики, відбувається взаємопроникнення ігрової діяльності і культури. Ярким прикладом цього є КВН як один з масових і найбільш значущих соціокультурних явищ у молодіжному середовищі і найпоширеніша серед української молоді організована форма культурно-дозвілдової активності [8,9].

У міру зростання, розвитку і формування суспільних зв'язків людини сміх набуває соціальної ролі, стає одним із засобів соціального спілкування.

Основні наукові уявлення про смішне зводяться до

наступних ознак: у філософії – це оцінююче зіставлення несерйозного, ігрового початку серйозного, ділового; в естетиці – це м'яка форма критики потворного і неприємного; в психології – це несподівана розрядка емоційної напруги; в соціології – це карнавальне перевертання соціальних цінностей. Проте майже все різноманіття визначень і описів базується на прозрінні Арістотеля, який помітив, що смішне завжди пов'язане з виявленням деякого неподобства [1,2,5].

Одним з найбільш помітних авторів, які присвятили свою наукову творчість вивченню феномена сміхової культури, був М.М. Бахтін. У своїй роботі “Творчість Франсуа Рабле та народна культура середньовіччя і Ренесансу” він, на прикладі середньовічного карнавалу, докладно проаналізував різноманіття проявів і вираження народної сміхової субкультури та поділив її за характером на три основні види:

- обрядово-видовищні;
- словесно-сміхові;
- різні форми і жанри фамільярно-майданної мови [3].

Усі три види форм, що відображають єдиний сміховий аспект, тісно взаємозалежні і різноманітно переплітаються одна з одною.

В даному аспекті, КВН, завдяки притаманним йому властивостям, є однією з найбільш доступних, привабливих і разом з тим змістовних форм сміхової субкультури молоді. Суспільна цінність КВН визначається тим, що він як змістовна, дієва, а не лише суто гедоністична форма дозволяє активізує творчий потенціал особистості, створює простір для розвитку її інтелекту, художніх, організаторських здібностей, формує індивіда як соціально активну особистість [8,9].

Традиції сміхової субкультури КВН вміщують в собі традиції класичної театральної та літературної комедії, античного театру і містерій, архаїчних шаманських танців і індіанських ритуалів [7].

Театралізовано-ігрова діяльність КВН дає широкі можливості щодо творчих проявів дітей та діє на уяву дитини різними засобами: словом, дією, зображувальним мистецтвом, музикою.

В своїх дослідженнях В.Воронова [4] дає визначення театралізованим іграм, як іграм, що відображають в собі враження особистості від пізнання навколишнього світу.

Головною ознакою творчої гри є уявлювана ситуація, дія в ній, виконання певної ролі відповідно до предметів та подій. Її педагогічна цінність полягає в тому, що в процесі гри, крім взаємин, обумовлених змістом, ролями, правилами, між учасниками виникають реальні стосунки [4].

Зазначимо, що зокрема театралізованого аспекту, КВН містить різновиди дидактичних ігор, а саме:

- ігри-доручення, в яких ігрове завдання та ігрові дії ґрунтуються на пропозиції будь-що зробити;
- сюжетно-рольові дидактичні ігри – відображення різних життєвих ситуацій, виконання певних ролей;
- ігри мовленевої спрямованості (використовуються переважно в процесі підготовки до ігор) – сприяють розвитку мовленевої активності, образного мовлен-

ня, вмінню вести діалог [1,7].

Вважаємо за необхідне відмітити, що у учасника команди КВН під час виступу на сцені набагато більше можливостей, ніж у актора традиційного театру. Він абсолютно вільно може використовувати будь-який образ, простір і ситуацію, але перевтілення і створення образу можливі лише за наявності певних знань про зображувальні об'єкти та явища навколишнього світу, навичок виразного подання матеріалу, досвіду рухової діяльності [6,9].

Отже, КВН – це унікальний засіб розвитку творчості та пізнавальної активності, естетичного і морального виховання, продуктивної організації дозвілля молодого покоління в процесі відтворення за допомогою виразальних засобів (інтонації, міміки, жестів, пози, ходи) конкретних образів.

За своєю суттю, КВН - це соціокультурне явище, яке є основою для розвитку масового молодіжного руху, формування дитячих та молодіжних громадських об'єднань, що діють на засадах самоорганізації, самореалізації, самодіяльності і самоврядування і сприяють соціалізації сучасного молодого покоління.

Попередньо можна виділити кілька дефініцій соціокультурного феномена КВН:

1. Гра - це змагання молодіжних команд, яке складається з системи конкурсів-тестів, змодельованих ситуацій, в яких гравці імпровізують.

2. Молодіжний рух - місце творчої й соціальної реалізації, до якої прагне інтелектуальна молодь з почуттям гумору.

3. Організація - структура, яка має розгалужену сітку фестивалів та ігор з чіткою системою.

4. Вид естрадно-театрального мистецтва - поєднання таких складових як малі форми драматургії, вокальне мистецтво, музика, хореографія та ін., з використанням зображально-видовищних методів та жанрів естрадної мініатюри, авторської пісні, пародії, сатири, сарказму, синхробуфонади, скетчів та ін. [6,7,9].

Особливості виховного процесу в дитячому таборі обумовлені роботою з тимчасовими колективами з різним соціальним досвідом дітей, з різних умов життя і виховання, який будується на засадах добровільної участі дітей у різних справах, вільному виборі ними занять.

З огляду на вище зазначене, ми рекомендуємо використовувати в дитячому таборі програму „Школа КВН”, яка передбачає навчання у декількох запропонованих напрямках протягом тижня (можливе зменшення або збільшення терміну), основною метою якої є патріотичне, моральне та естетичне виховання дітей та молоді, створення умов для творчого, інтелектуального і духовного розвитку, виявлення талановитих, обдарованих, творчих особистостей, організація їх змістовного дозвілля.

Дана програма спрямована на розв'язання наступних проблем:

- культурне та гуманітарне виховання, розвиток творчої активності, популяризація самодіяльної творчості;
- удосконалення системи естетичного виховання;
- популяризація здорового способу життя;

Основні характеристики програми „Школа КВН”

<i>Види діяльності учасників</i>		
Підготовка до гри (пізнавальна та організаційна діяльність)	Гра (сценічна діяльність)	Сприймання вимоги (пізнавальна діяльність)
<i>Можливі позиції учасників</i>		
Сценарист, актор, звукооператор, режисер, редактор, директор команди, декоратор, відповідальний за реквізит, гример	Автор, актор, звукооператор, режисер, техник, декоратор, відповідальний за реквізит, ведучий.	Глядач
<i>Мета</i>		
Розвиток комунікативної компетенції, лідерських якостей, творчої активності, почуття гумору, фантазії та креативних здібностей, сприяння самовизначенню, виховання толерантності, вміння працювати в колективі, соціалізація особистості.	Використання соціотворчого потенціалу КВН у сенсі пропаганди культурних цінностей, зразків і норм суспільного життя. Передача в театральній формі оціночних суджень про різні аспекти соціальної реальності. Освоєння інтелектуальної та діяльнісної стратегій. Адаптація до мінливих умов. Сприяння самореалізації особистості.	Усвідомлення інформації, що пропагується. Задоволення потреб у культурно-дозвіллевій діяльності.
<i>Основні напрямки роботи</i>		
Основи роботи в колективі, написання сценарію, сценічна культура, акторська майстерність, робота над дикцією, ораторська майстерність, музичне оформлення, основи режисури, робота з технічними засобами, специфіка конкурсів, імпровізація.		Організація групи підтримки, робота фан-клубів, культура поведінки.

- формування особистості та її соціальної зрілості, залучення дітей та підлітків до активного суспільного способу життя;

- створення умов для творчого, інтелектуального і духовного розвитку;

- задоволення потреб в творчій самореалізації;

- залучення молоді до цінностей вітчизняної та світової культури і мистецтва.

В процесі участі у програмі „Школа КВН” діти залучаються до наступних видів діяльності:

1. *Пізнавальна діяльність*, яка охоплює заходи, спрямовані на засвоєння тексту, збагачення знань дітей про персонажів та події, бесіди про особливості характерів персонажів та ін.

2. *Організаційна діяльність*, яка охоплює основні аспекти організаторської роботи, дисципліни, підготовки атрибутів і декорацій та ін.

3. *Сценічна діяльність*, в якій розвиваються творчі здібності дітей [4,6,8].

Основні характеристики даної програми викладені в таблиці 1.

Зазначимо, що перераховані в програмі основні напрямки роботи „Школи КВН” не виключають доповнення. З огляду на це, ми пропонуємо в процесі роботи „Школи” проводити тренінги за наступними напрямками:

PR культурних проєктів (визначення, функції, роль при організації культурних проєктів; стратегії культурних заходів; ділові ігри).

2. Організація концертів, дискотек і свят (формування оргкомітету; цілі, завдання, методи організації заходу; розподіл обов'язків; набір учасників та формування програми; організаційні аспекти при проведенні заходу; питання безпеки заходів).

3. Управління проєктним циклом (логічний структурний підхід; аналіз проблем, цілей, стратегій; фаза планування).

4. Робота з відео (питання композиції кадру; проблеми запису звуку, техніка зйомок, постановка світла, основи монтажу; пробні зйомки).

5. Техніка шоу (звукова апаратура; робота з технічними засобами запису і відтворення: мікрофони, пульти, підсилювачі, акустичні системи та ін.).

Висновки.

Програмі „Школа КВН” надається особливе значення як засобу соціалізації дітей та підлітків, формування згуртованості колективів, виховання толерантності та соціальної активності молоді; розвитку лідерських якостей та творчої активності молодого покоління.

З огляду на це, можливе використання КВН у педагогічному шкільному, позашкільному та вузівському середовищі як елементу виховної роботи.

Література.

1. Азы КВН: Пособие для начинающих КВНщиков / Авт.-сост. Т. Бабакова, Д. Волков, А. Сахно; консультант С. Матлин. - Владивосток: ВДЦ «Океан», 1999. - С. 23-25
2. Аксельрод А.Ю. Клуб веселых и находчивых / А. Ю. Аксельрод, С. А. Муратов, М. Ю. Яковлев. - М.: Советская Россия, 1965. - 152 с.
3. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М.М. Бахтин. - М.: Художественная литература, 1965. - 527 с.
4. Воронова В.Я. Творческие игры старших дошкольников: Пособие для воспитателей детского сада / В.Я. Воронова. - М.: Просвещение, 1981. - 80 с.
5. Лук А.Н. О чувстве юмора и остроумии / А.Н. Лук. - М.: Искусство, 1968. - 191 с.
6. Марфин М.Н. Что такое КВН? / М.Н. Марфин, А.П. Чивурин. - 3-е изд., доп. - Симферополь: «Бланк-Экспресс», 2002. - 195 с.
7. Юнисов М.В. Мифопоэтика студенческого смеха: СТЭМ и КВН / М.В. Юнисов. - М.: Гос. ин-т искусствознания, 1999. - 176 с.
8. Янішевський С.О. Ігри Клубу Веселих і Найкмітливіших (КВН) як ефективна форма естетичного виховання учнів у позакласній роботі / С.О. Янішевський // Проблеми педагогічних технологій : Зб. наук. праць / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. - 2001. - Вип. 4. - С. 123-131.
9. Янішевський С.О. Особливості еволюції Клубу Веселих і Найкмітливіших (КВН): від ігрової практики до жанру мистецтва / С.О. Янішевський // Питання культурології : Міжвід. зб. наук. ст. / КНУКіМ. - 2001. - Вип. 17. - С. 84-91.

Надійшла до редакції 24.09.2009р.
Кольцова Ольга Сергіївна
ukol4ik@yandex.ru